

UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI

Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia Seu Baix Penedès,
Tarragona

LA MORT EN EL MARC DE L'EDUCACIÓ INFANTIL

Treball fi de grau

Autor/a: Berta Coral Vivó
Tutor/a: Judith Balanyà Rebollo
Data de lliurament: 31/05/2023

AGRAÏMENTS

Vull expressar els meu sincers agraïment a totes les persones que han contribuït a la realització d'aquest projecte de recerca. Per començar a les expertes en la matèria, les mestres de l'escola on s'han dut a terme les intervencions i els infants.

A continuació, vull agrair a la meva mare la seva paciència, suport i amor incondicional durant aquest procés.

També vull donar les gràcies a les meves companyes i companys acadèmics, amb els quals he compartit moments de reflexió, aprenentatge i inspiració durant aquests quatre anys.

Finalment, m'agradaria expressar el meu especial agraïment a la Judith Balanyà, guia essencial en aquest treball. El seu assessorament professional, suport i dedicació han sigut fonamentals per al desenvolupament d'aquest projecte.

“Quan canviem la mirada sobre la mort, canviem també la percepció sobre la vida”

Xusa Serra

Resum

La mort és una part inevitable de la vida i l'educació té un paper molt important en l'abordatge d'aquesta. Parlar-ne a l'aula d'infantil pot aportar diversos beneficis per al desenvolupament emocional i social dels infants. Alguns d'ells són el promoure la salut emocional, permetre als infants expressar com es senten i què els preocupa o ajudar-los en la comprensió de les pròpies emocions, entre d'altres.

Tenint això en compte, és essencial que els infants desenvolupin una comprensió saludable de la mort i aprenguin a afrontar les seves emocions i interrogants davant d'aquesta realitat.

Aquest treball de recerca plasma una investigació sobre la importància d'ajudar als infants de la segona etapa d'educació Infantil, la qual aborda a nens i nenes d'edats compreses entre 3 i 6 anys, en la millora de la comprensió i la normalització de la mort i posa en pràctica un conte com a recurs per a treballar la temàtica a les aules d'13, 14 i 15. D'aquesta manera es pot generar un espai de diàleg, facilitar la comprensió abstracta i ajudar els infants a expressar les seves emocions de manera segura.

Els resultats obtinguts ens mostren que tractar la temàtica de la mort a l'aula fomenta la comprensió emocional i les habilitats per afrontar una futura pèrdua. Les bases metodològiques que hem de tenir clares per a treballar la temàtica són utilitzar una comunicació natural i honesta, treballar a través de recursos útils com els contes i crear un ambient segur.

Paraules clau: infants i mort, dol en els infants, pedagogia, educació Infantil, educació emocional, narració de contes.

Resumen

La muerte es una parte inevitable de la vida y la educación tiene un papel muy importante en el abordaje de ésta. Hablar sobre ella en el aula de infantil puede aportar varios beneficios para el desarrollo emocional y social de los niños. Algunos de ellos son el promocionar la salud emocional, permitir a los /las niños/as expresar cómo se sienten y qué les preocupa o ayudarles en la comprensión de las propias emociones, entre otros.

Teniendo esto en cuenta, es esencial que los/las niños/as desarrollen una comprensión saludable de la muerte y aprendan a afrontar sus emociones e interrogantes frente a esta realidad.

Este trabajo plasma una investigación sobre la importancia de ayudar a los/las niños/as de la segunda etapa de educación Infantil, que aborda a niños y niñas de edades comprendidas entre 3 y 6 años, en la mejora de la comprensión y la normalización de la muerte y pone en práctica un cuento como recurso para trabajar la temática en las aulas de I3, I4 y I5. De esta forma se puede generar un espacio de diálogo, facilitar la comprensión abstracta y ayudar a los niños a expresar sus emociones de forma segura.

Los resultados obtenidos nos muestran que tratar la temática de la muerte en el aula fomenta la comprensión emocional y las habilidades para afrontar una futura pérdida. Las bases metodológicas que debemos tener claras para trabajar la temática son utilizar una comunicación natural y honesta, trabajar a través de recursos útiles como los cuentos y crear un ambiente seguro.

Palabras clave: niños y muerte, duelo en los niños, pedagogía, educación Infantil, educación emocional, narración de cuentos.

Abstract

Death is an inevitable part of life and education plays a very important role in dealing with it. Talking about it in kindergarden can bring several benefits for children's emotional and social development. Some of them are promoting emotional health, allowing children to express how they feel and what worries them or helping them understand their own emotions, among others.

With this in mind, it's essential that children develop a healthy understanding of death and learn to deal with their emotions and questions to face this reality.

This research paper embodies an investigation on the importance of helping children in the second stage of Early Childhood education, which addresses boys and girls between the ages of 3 and 6, in improving the understanding and normalization of death and puts into practice a story as a resource to work on the subject in the classrooms of I3, I4 and I5. After this, there will be created a space for dialogue, to facilitate abstract understanding and help children express their emotions safely.

The results obtained show the benefits of dealing with the topic of death in the classroom. It gives children emotional understanding and skills to face a future loss. The methodological bases to work on the subject should be: using natural and honest communication, working through useful resources such as stories and creating a safe environment.

Keywords: children and death, grief in children, pedagogy, early childhood education, emotional education, storytelling.

ÍNDEX

1- INTRODUCCIÓ	8
2- MARC TEÒRIC	9
2.1- EL CONCEPTE DE MORT	10
2.1- LA MORT, UN TEMA TABÚ	11
2.3- COM ENTÉN L'INFANT LA MORT	13
2.4- COM EXPRESSA L'INFANT EL SENTIMENT DE PÈRDUA	15
2.5- L'EDUCACIÓ PER A LA MORT EN L'ÀMBIT ACADÈMIC	16
2.6- FORMACIÓ DOCENT	18
2.7- EL CONTE COM A RECURS PER TRACTAR LA MORT I EL DOL	20
3- OBJECTIUS	21
4- DISSENY DE LA RECERCA	22
4.1- ENFOCAMENT METODOLÒGIC	22
4.2- INSTRUMENTS	23
4.3- CONTEXT	25
4.4- PLANIFICACIÓ DE LA RECOLLIDA DE DADES	26
4.5- VALIDACIÓ DE L'INSTRUMENT I LA METODOLOGIA	27
5- DESENVOLUPAMENT	29
6- ANÀLISI	30
6.1- INSTRUMENTS D'ANÀLISI	30
6.2- ANÀLISI DE LES DADES	30
6.2.1- <i>Instrument 1: entrevistes</i>	30
6.2.2- <i>Instrument 2: qüestionari de validació</i>	38
6.2.3- <i>Instrument 3: rúbrica d'avaluació</i>	39
6.2.4- <i>Instrument 4: qüestionari dirigit a les docents</i>	41
7- CONCLUSIONS	43
8- BIBLIOGRAFIA	46
9- ÍNDEX DE GRÀFICS	49
10- ÍNDEX DE FIGURES	49
11- ÍNDEX DE TAULES	49
12- ANNEXOS	50

INTRODUCCIÓ

Sempre he considerat la mort com un tema interessant que genera molta reflexió, però al mateix temps és desconegut per a molta gent, especialment pels infants. Sovint, com a adults, tendim a sobreprotegir-los i a evitar que pensin en temes com la mort per por a causar-los dolor o confusió. Tanmateix, és important entendre que els infants s'enfronten a situacions de pèrdua en la seva vida quotidiana, com ara la mort d'un ésser estimat, la mort d'un animal o la presència de temes relacionats amb la mort en els mitjans de comunicació.

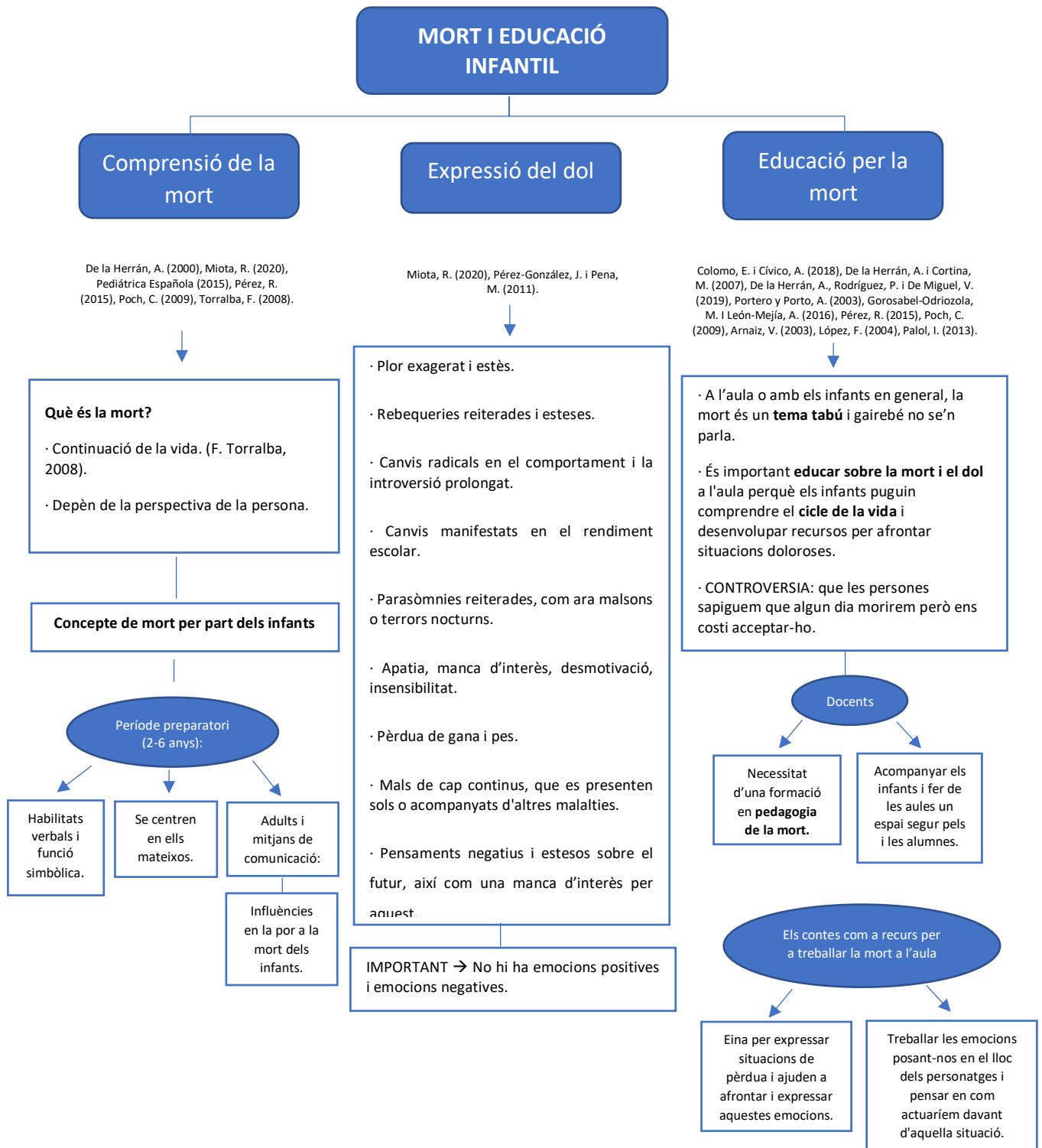
Aquest treball de recerca té com a objectiu l'estudi i l'abordatge de la mort en l'àmbit de la segona etapa de l'educació infantil amb l'objectiu de millorar la comprensió i l'organització d'aquesta temàtica. Abordarem diversos àmbits, com el concepte de mort des d'una perspectiva educativa, la comprensió de la mort per part dels infants, l'expressió dels sentiments que produeix la mort, l'aprenentatge de la mort i la seva integració en el currículum escolar, així com la formació dels docents. També explorarem l'ús dels contes com a eina per fer front a la mort i el dol.

La investigació se centrarà en identificar els mecanismes que afavoreixen una millor comprensió i processament de la mort en infants de 3 a 6 anys, amb l'objectiu de complir diversos objectius que es detallaran més endavant. Per a això, realitzarem una revisió exhaustiva de la literatura sobre aquest tema per obtenir recursos i metodologies que millorin la comprensió i normalització de la mort a la segona etapa de l'educació infantil. A més, proposarem el disseny i la producció d'instruments de recerca i d'un conte de creació pròpia. Validarem aquests instruments i extreurem resultats mitjançant gràfics i respostes qualitatives. Un cop implementades aquestes mesures, el nostre objectiu serà recopilar totes les dades obtingudes per observar la importància de treballar la mort a l'aula i confirmar els seus efectes positius en els infants. A partir d'aquestes dades, extreurem conclusions sobre l'eficàcia de tractar aquesta temàtica i utilitzar els llibres com a recurs per fer-ho.

1. MARC TEÒRIC

En aquest apartat podeu trobar un breu resum de l'estat de l'art creat en base a la informació cercada sobre la temàtica de la mort en el marc de l'educació infantil.

1.1. Concepte de mort

Des de sempre, els éssers humans ens hem preguntat sobre la mort i el que hi ha després d'aquesta. La ciència ha intentat trobar una explicació racional, mentre que les cultures religioses han donat una visió pot ser més metafòrica basant-se en les seves creences. Cadascuna de les perspectives s'ha centrat en donar-li un significat a la mort, i com això ens ajuda a comprendre la vida. Dit això, com podríem definir el concepte de mort?

Francesc Torralba i Roselló, al seu llibre "Planta cara a la mort" ens fa veure la mort des d'una perspectiva positiva, definint el concepte com a continuació de la vida. Defensa el viure el present i deixar de capficar-nos en un futur incert. "... la clau és viure amb profunditat el present. No es tracta de ser intemporal; es tracta d'anar a fons en tot el que es viu: en la contemplació del paisatge, en la relació d'amistat, en el vincle de l'amor, en el treball, en l'experiència de la música..." (F. Torralba, 2008, p.124)

No obstant, el significat de la mort depèn de la perspectiva de la persona. Per a algunes, la mort és l'alliberament d'una vida de patiment. Per altres, és el final d'una vida significativa. Per segons qui, és un recordatori de la fragilitat de la vida i una invitació a aprofitar al màxim el temps que tenim. En definitiva, independentment de la perspectiva individual, la mort continua sent un tema complex de comprendre però a la vegada l'únic que sabem del tot cert que arribarà algun dia.

"(...), mai no podem ajornar indefinidament la mort, algun dia, alguna hora, serà l'última". (C. Poch, 2012, p. 52)

1.2. La mort, un tema tabú

La por que sentim els adults davant la mort, l'ha convertit en un tema tabú en la majoria de cultures i societats, ja que per norma general es considera desagradable, dolorosa i emotiva. Moltes vegades tendim a evitar el tema o simplement no parlar-ne. Com bé expliquen Maialen Gorosabel-Odriozola i Ana León-Mejía (2016), una de les influències més importants que afecta a que la mort sigui un tema complicat de parlar és el creure que els infants no tenen les eines cognitives i emocionals suficients per entendre el concepte.

“... la muerte es un tabú social y su presencia *omnipresente*, en una sociedad carente de esperanza y de respuestas (al sernos imposible excluirla de nuestras vidas, los humanos hemos decidido que es indigna de nosotros, oculta, proscrita y prohibida, nos parece menos temible y más lejana), proponemos una rehabilitación pedagógica de su presencia, con el objetivo de *vivir una vida auténtica y con sentido.*” (Poch, 2009, p.62)

Podem confirmar, doncs, que la mort és una realitat inevitable. Preferim veure la mort com a quelcom llunyà i, a través d'aquesta negació, crear una distància evident entre la vida i el seu “final”.

Com bé expliquen De la Herrán i Cortina (2007), actualment mort és considerada un tema tabú, a l'igual que ho va ser el sexe en el passat. Tot i així, sembla que ambdós tabús tenen diferents connotacions. L'actitud de l'adult cap al sexe s'ha superat o com a mínim va en camí, mentre que la visió que tenim cap a la mort és més obscura i “invisible” de cara a l'adult. No obstant, argumenten que no podem generalitzar, ja que no tots els col·lectius ho viuen igual. Per exemple, en moltes societats el sexe segueix sent un tema tabú del qual és gairebé impossible parlar, i en d'altres han anat molt més enllà que nosaltres en el context occidental. El mateix passa amb la mort.

Una altra diferència entre el tabú del sexe i el de la mort és que “el primero es sonoro, se elabora exteriorizando, asociándose a lo lúdico, a la estética, a la comunicación humana... y la muerte es obviamente una cuestión sorda, ligada al dolor y al sufrimiento, aunque tan presente como la anterior” (De la Herrán i Cortina, 2007, p.3). Per altra

banda, també podem trobar similituds entre ells, com el morbo que transmet a la societat.

En definitiva, la sobreprotecció davant la mort és una actitud que sovint manifestem i que ens perjudica a la manera com percebem la mort i li fem front. Això ens pot conduir a una extrema vulnerabilitat, ja que ens allunya de la preparació emocional que hauríem de fer per afrontar-la. En lloc de veure la mort com una part inevitable de la vida, la veiem com una amenaça constant que ens fa sentir insegurs.

1.3. Com entén l'infant la mort

Raquel Pérez (2015), basant-se en Piaget, explica al seu treball de fi de grau que durant el període preoperatori, que va dels dos als sis anys d'edat, els infants desenvolupen la funció simbòlica i adquireixen habilitats verbals que són importants per comprendre la mort. A través d'aquest desenvolupament simbòlic, els infants aprenen que els objectes són permanents, que significa que existeixen tot i que no els tinguem davant ni els estiguem tocant en un precís moment, el que els permet entendre la permanència de les persones. Per tant, les persones no desapareixen o deixen d'existir només perquè no els estiguem veient o tocant. No obstant, durant el període preoperatori, els nens i les nenes tendeixen a centrar la seva atenció en ells mateixos: egocentrisme infantil. És per això que quan intenten comprendre el món, ho fan des del seu punt de vista i no són capaços d'empatitzar.

«...la idea del nen sobre la mort és molt diferent de la de l'adult –no és tràgica, sinó que provoca la seva curiositat- i que, a ell, el que li fa mal no és el nom del que ha passat, sinó les seves conseqüències: la separació de la persona estimada i el dolor de la família» (Díaz, I., 2004 citat per Pérez, R., 2015, p.14).

“Los niños menores de cinco años no son capaces de formarse un concepto de la muerte, su percepción del tiempo y el espacio es muy limitada” (Share, 1972 citat per De la Herrán, 2000, p.66).

“El miedo a la muerte no se adquiere mediante experiencias personales, sino por otro tipo de experiencias indirectas y otras vías secundarias, que incorporan en especial a los medios de comunicación” (Bryant y Peck, 2009 citat per Miota, R. 2020, p.24).

Tenint en compte les cites anteriors, podríem dir que si un infant pertanyent a la segona etapa d'infantil parla sobre la por a la mort, el més probable és que els adults, ja siguin els del seu entorn o els mitjans de comunicació, li hagin inculcat, de manera conscient o no.

De la Herrán (2000) explica que quan els infants no han presenciat la mort, aquesta no existeix per a ells com a realitat. No és que no la percebin, sinó que no la comprenen

com a tal. Ells noten la preocupació que els envolta, a l'igual que els sentiments i les emocions.

“En estas edades, los niños tienen un concepto limitado de la muerte y creen que es algo provisional y reversible. Además, predomina el «pensamiento mágico» de que los deseos pueden hacerse reales” (Pediátrica Española, 2015, p.9). És per tot això que és tan important introduir la temàtica a les aules per crear una idea real i positiva d'aquesta i donar-los-hi eines que els ajudin a entendre la mort i acceptar-la.

1.4. Com expressa l'infant el sentiment de pèrdua

Cadascú reacciona de diferent manera davant la notícia d'una pèrdua i el procés d'acceptació. Per suposat, els infants també. Kroen (2002 citat per Miota, R., 2020) comenta que els és complicat superar la pèrdua d'algú proper. És per això que a vegades mostren certs comportaments com a conseqüència:

- Plor exagerat i estès.
- Rebequeries reiterades i esteses.
- Canvis radicals en el comportament i la introversió prolongat.
- Canvis manifestats en el rendiment escolar.
- Parasòmnia reiterades, com ara malsons o terrors nocturns.
- Apatia, manca d'interès, desmotivació, insensibilitat.
- Pèrdua de gana i pes.
- Mals de cap continus, que es presenten sols o acompanyats d'altres malalties.
- Pensaments negatius i estesos sobre el futur, així com una manca d'interès per aquest.

Cal destacar que totes les emocions son positives i cada una d'elles té una funció molt important. Aleshores, a partir de les emocions que els infants senten en situació de pèrdua, actuarem d'una manera o d'una altra.

“Solemos clasificar las emociones en tres categorías: positivas (alegría), negativas (ira, tristeza, miedo, asco) y neutras (sorpresa). Sin embargo, dicha clasificación no se corresponde con la realidad en sentido estricto, puesto que todas las emociones han supuesto una ventaja adaptativa a lo largo de la evolución; en consecuencia, todas las emociones son positivas en tanto que tienen un carácter adaptativo y provechoso” (Pérez-González, J. i Garrido, M., 2011, p.4).

1.5. L'educació per a la mort en l'àmbit acadèmic

El fet que els humans sapiguem que algun dia morirem però ens consti tant acceptar-ho, pensar-hi, verbalitzar-ho, és una gran controvèrsia. «... los seres humanos somos seres mortales que queremos ser inmortales» (Mèlich, 2003 citat per Pérez, R. 2015, p.19).

La mort, com ja hem comentat anteriorment, és un tema tabú. A l'aula doncs, també és una assignatura pendent. Moltes vegades creiem que al no parlar d'aquests temes estem protegint als infants, però realment fem tot el contrari.

“Cuando, con la intención de protegerles se aparta a los pequeños de las situaciones de duelo, no se les permite captar los modelos adultos de afrontamiento del dolor ni se les deja sentirse útiles colaborando y dando apoyo a sus mayores. Pero lo más grave es que se les impide saber que es posible enfrentarse con éxito a las dificultades inevitables, y experimentar que la unión en la desgracia nos hace más humanos”. (Portero i Porto, 2003, p.2).

Segons un estudi que parla sobre la mort dins el currículum espanyol, a l'aula “la muerte es un contenido secundario que se incluye tangencialmente en otros ámbitos prioritarios” (De la Herrán, A., Rodríguez, P. i De Miguel, V., 2019, p.22). Això ens indica que, tot i ser quelcom que passa cada dia i que ens passarà a totes i tots, gairebé no se'n parla a l'aula.

No és molt més traumatitzant que els infants pensin que els seus adults de confiança poden marxar en qualsevol moment per decisió pròpia i no tornar, que és el que donem a entendre quan diem mentides com “l'àvia ha marxat de viatge”, que no pas entendre el cicle de la vida? L'àvia no ha marxat, no està dormint. L'àvia s'ha mort.

“Si no tiene sentido educar como si los alumnos no tuvieran cuerpo, tampoco es razonable educar como si fuéramos inmortales o la vida fuera indolora” (Arnaiz, V., 2003 citat per Portero i Porto, 2003, p.3).

Les aules han de ser espais segurs pels infants que els serveixin per a reflexionar, intercanviar opinions i ser acompanyats. Això és una necessitat, ja que tots i totes hem passat, estem passant o passarem per situacions doloroses i/o de pèrdua. El nostre paper com a futurs i futures mestres és de guia, de mediador. Els hem d'acompanyar per que puguin construir el seu camí, i qui millor que nosaltres per escoltar-los, recolzar-los i ensenyar recursos en moments angoixants com la pèrdua? És important parlar sobre les emocions, passar estones de qualitat amb ells i elles i procurar que sempre ens trobin disposats a escoltar-los de manera activa quan ho necessitin.

“Es posible y deseable ayudar a los niños y a los jóvenes en relación con la muerte, el dolor y las pérdidas; así como favorecer su compromiso con las personas cercanas que experimentan sucesos tristes, enferman o están en duelo. También las familias se beneficiarían si desde las escuelas de padres y madres o desde los servicios de orientación del centro, se les ayudara a enfrentar el tema y se les ofrecieran pautas de actuación” (Portero i Porto, 2003, p.3).

“Que, por su presencia en la vida y en las realizaciones humanas, es imposible no tratar la muerte en el currículo, aunque sea lábilmente y de manera indirecta” (De la Herrán, A., Rodríguez, P. i De Miguel, V., 2019, p.23).

1.6. Formació docent

És incòmode no saber com donar el pesem o estar en una conversa en la que surt el tema de la mort i no saber què contestar. És per això que, al no haver sigut educats en la pedagogia de la mort, és important que els docents ens formem.

“Pese a esta necesidad, ni la universidad española ni las facultades de Ciencias de la Educación se encuentran cercanas al ideal que supone la formación de profesionales docentes competentes para la tarea que reclama la educación del siglo XXI” (Lupi3n y Gallego, 2017 citat per Colomo, E. i Cívico, A., 2018, p.12).

Segons Feijoo i Pardo (2003), la formació en la mort dels i les mestres té dos objectius:

1. Afavorir la maduresa personal davant del fet de la finitud i la vulnerabilitat de l'existència, cosa que suposa:

- Disminuir la negació de la mort i contactar amb els temors Associats al tema (mirar de cara).
- Transcendir la por a la mort i saber què cal fer amb l'ansietat quan es presenta (deixar de fugir).
- Considerar el fet de la pròpia mort i integrar-la en el sentit de la vida (trobar esperança).

2. Enfortir el rol educatiu, que consisteix en:

- Realitzar activitats d'aula relacionades amb la finitud, conversar tranquil·lament sobre la mort, i respondre amb senzillesa a les preguntes i preocupacions dels alumnes i les alumnes (ajudar a aprendre).
- Facilitar l'elaboració de pèrdues significatives per a la classe i detectar els alumnes que necessitin ajuda psicològica preventiva (recolzar el dol).

“Explícales que ese pececito nació, vivió a base de comer y respirar, y al final murió. Diles que el pez ha dejado de vivir “del todo” y que ya no volverá, y que está bien que se sientan tristes por su muerte. Explícales que esos sentimientos son naturales, que son

peldaños que nos vuelven a conducir al camino de estar contentos, y que la tristeza acabará por desaparecer. Haz hincapié que es mucho mejor hablar de la tristeza y sentirla que guardársela dentro y fingir que no está ahí. La tristeza ayuda a curar la herida, pero si uno se la guarda dentro, la herida tarda más en curarse” (Kroen, 2002 citat per Portero i Porto, A., 2003, p.23).

“No se puede obviar que educar es dotar de herramientas e instrumentos al alumnado para que puedan enfrentarse y resolver los diferentes problemas que se les presenten en su vida y su realidad. En este sentido, la muerte tiene un potencial formativo inherente para el desarrollo de competencias emocionales que permitan gestionar estas situaciones y para el consiguiente desarrollo personal” (Márquez-Cervantes i Gaeta-González, 2017 citat per Colomo, E. i Cívico, A., 2018, p. 14).

Els hem de parlar amb l'idioma de la veritat, responent les seves preguntes amb sinceritat, naturalitat i claredat. No obstant, és de gran importància que tinguem els coneixements necessaris per no cometre errades. L'ideal seria partir d'un treball preventiu previ a l'aula i d'aquesta manera, si ens topéssim amb algun alumne en situació de pèrdua, estaria molt més normalitzada i partiríem d'un punt on tant a l'infant com al docent se'ls facilitaria molt treballar-ho.

1.7. El conte com a recurs per tractar la mort i el dol.

Fernandez Seron (2010), defineix el conte com una eina que ajuda a la imaginació dels infants a aconseguir estructures i reforçar la seva creativitat. "... suponen, (...) una herramienta excepcional para acercar realidades al aula que de otra forma serían más complicadas" (Sanz, L., 2021, p.2).

Els contes son una recurs molt potent per treballar les emocions, ja que ens permeten posar-nos en el lloc dels personatges i pensar en com actuaríem en segons quines situacions que es troben. "... nos ayudan a crear mecanismos para enfrentarnos a ellas cuando tengamos que afrontarlas de manera directa" (Sanz, L., 2021, p.3).

Lucía Sanz (2021), també explica que si disposem de contes sobre la mort a l'aula, l'expressió i el tractament del tema pot ser molt més natural. A més a més, els contes ens poden donar eines per afrontar i expressar situacions de pèrdua.

Per altra banda, Arnaiz (2003) parla sobre la importància dels contes per treballar sentiments i emocions dins l'aula, tant de manera preventiva com en situacions reals de pèrdues. A partir dels contes podem establir converses d'allò més interessants amb els nostres infants i, d'aquesta manera, potenciar que ells expressin el que senten.

"Vull justificar aquest recurs com a imprescindible per a treballar el tema de la mort. És una eina que estimula la fantasia, molt pròpia de l'edat a la que va dirigida i va ajudant l'infant a entendre la seva pròpia realitat i el món on viu. (...) També aporta comunicació indirecta i a vegades per mitjà del seu relat ens ensenya i demostra molts aspectes que poden quedar emmagatzemats en el nostre subconscient. No parla de nosaltres, però sí de situacions que podem viure, i no ens diu res directament, però sí que ho fa per mitjà dels personatges. Són aquests motius els que justifiquen la gran quantitat de contes que ajuden a explicar la mort als infants" (Palol, I., 2013, p. 4).

En definitiva, el conte té un paper terapèutic, i ja no només pel seu contingut, sinó que també per l'estona que passem juntament amb els infants explicant-lo.

2. OBJECTIUS

Les preguntes d'investigació plantejades son:

Pregunta general d'investigació: Quines son les estratègies metodològiques que ajuden als infants de la segona etapa d'Infantil a millorar la comprensió i normalització de la mort?

Pregunta 1 (P1): Quins son els continguts i les estratègies metodològiques relacionades amb el tractament de la mort que s'adapten a la comprensió dels infants de la segona etapa d'educació Infantil?

Pregunta 2 (P2): Seria útil la lectura d'un llibre digital sobre la mort a l'aula i avaluar la comprensió i normalització dels infants envers la temàtica?

Per trobar resposta a aquestes preguntes es proposa el següent objectiu general:

Objectiu general: Millorar la comprensió i normalització de la mort a través d'estratègies metodològiques vinculades al currículum de la segona etapa d'educació d'Infantil.

Objectiu específic 1: Establir els continguts clau i les estratègies metodològiques relacionades amb el tractament de la mort per a infants de segon cicle d'educació Infantil.

Objectiu específic 2: Crear un llibre digital que millori la comprensió i normalització de la mort.

Objectiu específic 3: Implementar i avaluar l'impacte de la lectura del llibre digital a l'aula de segon cicle d'educació Infantil.

3. DISSENY DE LA RECERCA:

3.1. Enfocament metodològic:

El disseny de recerca té un procés descrit de tres maneres diferents: l'anàlisi, el disseny del producte i l'avaluació. El procés EDR (Educational Design Research, 2022) es basa en els mateixos principis que el procés DBR (Research-based Research): col·laboració, col·laboració amb experts i anàlisi de dades empíriques (Damschroder, Laura J., 2022). Per tant, aquest mètode s'utilitza per dissenyar de tres maneres diferents.

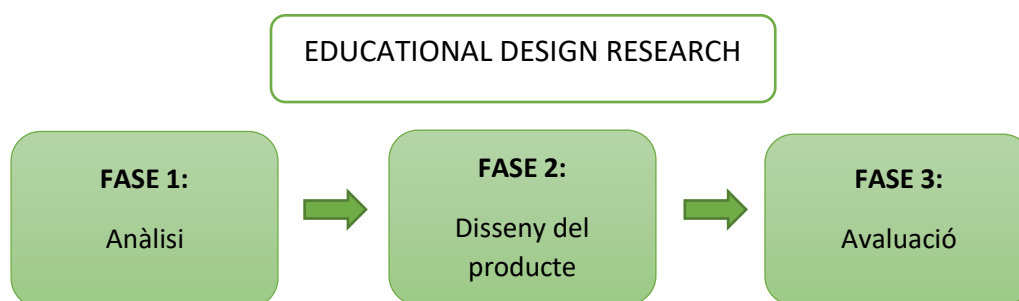

Figura 1: Fases del disseny de recerca

Cadascuna d'aquestes fases mostra el ritme i les temporitzacions en que es van produir. La investigació parteix de la primera i, un cop finalitzada, continua amb la següent, arribant així a la tercera fase on s'obtenen els resultats i l'anàlisi que permet completar els principis de la investigació.

A continuació es mostra un vincle entre les diferents fases i altres factors, basat en la investigació de (Damschroder, Laura J., 2022):

FASES EDR	ELEMENTS
FASE 1: Anàlisis de problemes pràctics	Declaració del problema
	Marc teòric
	Creació de l'instrument 1: Entrevistes
	Creació text conte infantil
	Creació de l'instrument 2:

	Qüestionari validació conte
FASE 2: Disseny del producte	Mostra i context
	Realització entrevistes
	Recopilació de les dades dels instruments 1 i 2
	Edició conte (corregir text tenint en compte els resultats de l'Ins2, dissenyar les il·lustracions i muntar-ho tot en format llibre digital)
	Creació instrument 3
	Creació instrument 4
	Explicació conte a les aules d'I3, I4 i I5
	Recopilació de les dades dels instruments 3 i 4
FASE 3: Avaluació	Tractament de les dades i anàlisi dels resultats
	Conclusions

Taula 1: Taula basada en els continguts de les fases per a la investigació del disseny.

3.2. Instruments:

Els instruments utilitzats en el treball per a la recerca i per poder obtenir resultats sobre aquesta es troben dins un tipus de metodologia mixta, tant quantitativa (dades estadístiques) com qualitativa (entrevistes).

- Instrument 1 (Ins1):

L'objectiu d'aquest és recollir informació i opinions d'experts sobre el tractament del dol en infants. S'han realitzat enquestes amb dues expertes en la mort i l'educació Infantil. Una mestra i psicopedagoga de l'EAP (Equip d'Assessorament i orientació

Psicopedagògica) amb molta experiència en la temàtica i una experta holística en tractaments emocionals de pèrdua i dol. Les entrevistes han estat realitzades a través de l'aplicació Microsoft Teams (2017).

- Instrument 2 (Ins2):

Consisteix en un qüestionari dissenyat per avaluar la validesa del contingut del llibre creat per la investigació. Inclou totes les pàgines de la proposta amb tres indicadors per poder avaluar el contingut de cada una d'elles. A més a més, hi ha preguntes obertes per escriure-hi els suggeriments que els i les especialistes creguin oportuns.

- Instrument 3 (Ins3):

És una rúbrica que té la finalitat de recopilar les reaccions dels infants d'13, 14 i 15 d'una escola de l'Alt Penedès durant les sessions on he anat a explicar el conte i a fer una mica de debat sobre aquest. (*Annex 1*) Per tal de poder-les impartir, he estat autoritzada per la directora de l'escola i per la tutora d'aquest TFG. (*Annex 2*)

- Instrument 4 (Ins4):

Es tracta d'un qüestionari dissenyat específicament per recollir informació sobre com han vist la meua intervenció les tutores de les respectives classes on he dut a terme les sessions.

D'altra banda, és té en compte el sistema de protecció de dades de la Universitat de Rovira i Virgili en els quadres que fan referència a les preguntes dels qüestionaris (Ins2, Ins4). En els quadres dels qüestionaris es dissenya una secció de consentiment en què el participant dona el seu consentiment per participar en l'estudi i seguir la informació. (*Annex 3*)

Instruments	Objectiu 1	Objectiu 2	Objectiu 3	Pregunta de recerca	Mostra
Ins1: Entrevistes	X			P1	2 especialistes
Ins2: Qüestionari de validació		X		P2	Docents i especialistes

Ins3: Rúbrica d'avaluació de les sessions			X	P2	· 12 infants d'I3 · 11 infants d'I4 · 11 infants d'I5
Ins4: Qüestionari dirigit a les docents (tutores)			X	P2	· Tutores I3, I4 i I5

Taula 2: Relació dels instruments amb els objectius, les preguntes de recerca i la mostra.

3.3. Context

La importància del paper de la mort en l'educació infantil és clara. No obstant, aquest tema no es parla sovint a l'aula. Treballar amb la mort ens permet abordar molts dels aspectes cognitius i emocionals que són fonamentals per al desenvolupament infantil.

Aquest treball de fi de grau sobre curs sobre el com treballar la mort a la segona etapa d'Educació Infantil es desenvolupa en un context escolar i té com a objectiu principal millorar la comprensió i normalització de la mort a través d'estratègies metodològiques vinculades al currículum de la segona etapa d'educació d'Infantil. L'elecció d'aquest tema va sorgir arran de les meves segones pràctica, on per desgràcia vaig tenir l'oportunitat de veure de prop com una nena d'I3 s'enfrontava a la mort de la seva mare. Aquesta experiència em va fer molt conscient i em va portar a reflexionar sobre el com afrontar des de l'escola la mort d'algú proper als infants. Treballar la mort a l'aula d'infantil implica abordar qüestions difícils i complexes amb els infants d'aquesta edat, amb l'objectiu de facilitar-los la comprensió i el procés de la mort.

Per tal d'establir els continguts clau i les estratègies metodològiques relacionades amb el tractament de la mort la segona etapa d'Educació Infantil, he realitzat entrevistes a dues expertes en la temàtica. La primera ha estat una experta holística en tractaments emocionals de pèrdua i dol, i la segona ha estat una mestra d'Educació Infantil i Primària, i també psicopedagoga treballadora de l'EAP.

Per altra banda, s'ha creat un llibre digital per tractar el tema de la mort a la segona etapa d'Educació Infantil i s'ha explicat a les aules d'I3, I4 i I5 d'una petita escola de l'Alt Penedès. D'aquesta manera, s'ha pogut avaluar rigorosament l'impacte de la lectura del llibre digital a l'aula i veure com reaccionen els infants davant la proposta.

En conclusió, el treball de fi de grau de la mort a la segona etapa d'Educació Infantil vol plasmar el com ajudar als infants de 3 a 6 anys en la millora de la comprensió i la normalització de la mort a partir d'estratègies metodològiques i el treball d'un conte de creació pròpia.

3.4. Planificació de la recollida de dades

La recollida de dades ha estat executada a través dels instruments esmentats anteriorment. Aquestes dades s'han dividit en tres parts: la primera part, que consisteix en l'avaluació inicial; la segona part, que és l'anàlisi i, la tercera i l'última que correspon a l'avaluació final.

Fase 1 - Avaluació inicial: En aquesta fase inicial s'ha realitzat una avaluació exhaustiva de la situació actual en relació al tractament de la mort a l'educació infantil. A més a més, s'han creat els instruments 1 i 2 i el text del llibre.

Fase 2- Anàlisi: En aquesta fase s'ha desenvolupat el contingut més pràctic del treball, incloent la realització de les entrevistes, la recopilació de dades de les entrevistes, les suggerències dels experts cap al conte i el disseny d'aquest. El llibre s'ha presentat i explicat a les aules d'I3, I4 i I5 d'una escola de l'Alt Penedès. Durant aquesta intervenció, s'ha observat de prop la reacció i la resposta dels infants davant la proposta, amb l'objectiu de comprendre l'impacte de la lectura del llibre digital i avaluar-ne l'efectivitat. Les tutores també han avaluat les sessions i el paper del dinamitzador.

Fase 3 - Avaluació final: En aquesta última fase s'ha realitzat una avaluació final per concloure el treball. Les dades han estat analitzades per avaluar veure quines són les estratègies metodològiques més eficaces i si el llibre digital ha funcionat. Es consideren

les entrevistes, les reaccions dels infants, la seva comprensió i normalització de la mort, així com les seves respostes emocionals. A partir d'aquesta avaluació, es conclouen els principis de la recerca i es determina en quina mesura s'han assolit els objectius plantejats.

TEMPORALITZACIÓ DE LA RECOLLIDA DE DADES	
Avaluació inicial	
Dissenyar les preguntes de les entrevistes i determinar els experts entrevistats (Ins1)	Dia 20 de desembre
Disseny del llibre	Gener/febrer
Disseny de Ins2 (qüestionari de validació)	Febrer
Investigació	
Entrevistes a les expertes	Finals de febrer
Validació del llibre amb els experts	Març
Lectura del llibre a les classes d'13, 14 i 15 a més de l'avaluació amb l'Ins3 (rúbrica) i Ins4 (qüestionari tutores)	Dies 20 i 21 d'abril
Avaluació final	
Anàlisi de dades i conclusions	Del 1 al 21 de maig

Taula 3: Temporalització de la recollida de dades

3.5. Validació de l'instrument i la metodologia

Com heu pogut veure anteriorment a l'apartat d'instruments, els que s'han utilitzat per a la realització d'aquest treball formen part d'una metodologia mixta (qualitativa i quantitativa).

Les preguntes llançades a les entrevistes (**Ins1**) han estat validades per la tutora d'aquest treball de fi de grau. No obstant, les taules amb els criteris d'avaluació (podem veure-les a l'*Annex 1*) s'han validat segons un mètode anomenat judici d'experts, on dos professionals de la matèria avaluen la proposta per suggerir millores i/o modificar el que

faci falta. Les entrevistes han estat creades per conèixer els continguts i les estratègies metodològiques relacionades amb el tractament de la mort que s'adapten a la comprensió dels infants, a més de per resoldre dubtes sobre la temàtica i la seva aplicació a l'aula. Consten de 10 preguntes qualitatives on les professionals han pogut esplaïar-se tant com han volgut.

Els qüestionaris de validació de la proposta del conte (**Ins2**) s'ha creat mitjançant l'eina Microsoft Forms (2007), i el contingut s'ha extret de coneixements propis. A més a més, la tutora del treball de fi de grau ha supervisat que el format sigui adient. Aquest qüestionari s'organitza en tres apartats. Al principi trobem una explicació del treball (*Annex 4*) que inclou els principals objectius, i serveix per contextualitzar als professionals que el validaran. A continuació, trobem l'apartat de biodades, on es recullen les dades de cada un dels i les participants i el grau d'acceptació al tractament de les dades personals. Finalment, ens trobem amb el text de cada una de les pàgines del conte acompanyades de tres criteris que serviran per avaluar el seu contingut a través d'una escala que va del 1 al 5 (quantitatiu), sent 1 la puntuació més baixa i 5 la més alta. A més, cada pregunta té una qualificació qualitativa perquè es puguin afegir comentaris i suggerències.

La resta d'instruments (**Ins3** i **Ins4**) son els que fan referència a l'avaluació de les sessions impartides, tant dels infants com de la pròpia l'actuació i preparació. La rúbrica d'avaluació dels infants (**Ins3**), un cop redactada en format taula a un document, ha estat traspassada a un Qüestionari MS Forms de la URV, sent així un mètode de recopilació de dades que facilita de manera molt visual els resultats obtinguts. L'escala utilitzada per a l'avaluació ha estat la Likert (1932), la qual va del 0 al 3 (sent 0 novell i 3 expert). Per altra banda, tenim el qüestionari dirigit a les docents (**Ins4**), el qual pretén avaluar la pròpia actuació durant les sessions impartides. Aquest qüestionari, com bé indica el seu nom, va dirigit a les docents que tutoritzen les classes d'13, 14 i 15 de l'escola on es realitza la proposta. El sistema d'avaluació és puntuant de l'1 al 5 (quantitatiu) 9 criteris d'avaluació, tenint en compte que la puntuació més baixa és 1 i la més alta 5. Al final de tot, es troba una pregunta oberta on poden afegir-se comentaris (qualitatiu).

4. DESENVOLUPAMENT

Tal com s'ha comentat a l'apartat d'enfocament metodològic, cada etapa de la *Figura 1* marca quan s'ha de produir cada una de les propostes i les característiques que componen aquestes etapes.

En la primera fase de l'estudi s'ha dut a terme una revisió bibliogràfica per endinsar-nos en el tema i entendre quines parts volíem tractar sobre la mort a la segona etapa d'educació Infantil. Aquest apartat de teoria es centra en la recerca i lectura de diversos, articles, tesis i documents oficials, que donen direcció a aquest treball. Després de decidir quins punts tractar, s'ha sintetitzat tota la informació i continguts més rellevants i finalment s'ha construït un marc teòric.

En la segona fase s'ha acabat de dissenyar tot el conte "L'arbre preferit de la Beth" (*Annex 5*), tenint en compte el text, les il·lustracions, tot el que ve a ser el format digital... A més a més, s'han dut a terme les tres sessions a les aules d'educació Infantil, una per cada classe, i les dades han estat recopilades. El conte ha estat creat com a recurs per al treball de la mort i el dol a l'aula.

Pel que fa a les sessions, la durada va ser de 45 min cada una. Es va mostrar el conte en format digital i es va explicar amb l'ajuda d'uns dibuixos plastificats que representaven els personatges i els elements principals de la història. A continuació, es van fer preguntes guiades per crear una mica de debat i, en alguns casos, sortien noves preguntes. Per fer un tancament de la sessió, els infants van proposar fer dibuixos a la Beth per fer-li costat. Amb l'ajuda de la tutora, les sessions també han estat aprofitades per avaluar a partir del formulari MS de la URV.

5. ANÀLISI

5.1. Instruments d'anàlisi

En el cas de les entrevistes, podríem dir que ens permeten obtenir informació especialitzada, validar idees, recopilar dades qualitatives, identificar noves línies de recerca i establir xarxes professionals. Aquestes entrevistes són valuoses per a enriquir el treball de recerca i aprofundir en el coneixement dels àmbits d'estudi.

En quant als qüestionaris, les preguntes de l'entrevista s'estructuren de diferents maneres. Tenim les preguntes tancades, les quals són més senzilles de respondre proporcionen una comprensió implícita de com pensa la gent, i també tenim preguntes obertes. Aquestes últimes són més complicades, ja que cadascú pot donar la seva opinió sobre la temàtica, però a la vegada ens donen molta informació útil per a l'anàlisi.

5.2. Anàlisi de les dades

En aquest apartat es tracta la tercera fase, on es presenten l'anàlisi i els resultats de les diferents eines que s'han utilitzat.

5.2.1. Instrument 1: entrevistes

L'anàlisi qualitatiu inclou entrevistes a expertes sobre la temàtica relacionada amb l'educació Infantil. Per tal de recollir la informació rellevant d'una manera més visual, s'elabora una taula relacionada amb les diferents categories on s'han classificat les preguntes, les respectives preguntes i les conclusions d'aquestes que ens ajudarà a fer-nos una idea de com van anar les entrevistes. Les entrevistades seran E1 i E2.

CATEGORIA	PREGUNTES	RESPOSTES	ANÀLISIS I CONCLUSIONS
Percepció infantil sobre la mort.	1 - Segons la teva experiència, com diries que és la percepció de la mort que tenen els infants de 3 a 6 anys?	<p>E1: <i>“Tenen un pensament màgic. La mort és reversible”.</i></p> <p>E2: <i>“Pensament molt màgic. Els costa entendre que és universal”.</i></p>	Les respostes indiquen que els infants en aquesta edat tenen una percepció màgica de la mort i poden tenir dificultats per comprendre la seva universalitat i irreversibilitat. És important tenir en compte aquestes característiques en l'abordatge del tema de la mort amb aquest grup d'edat.
Estratègies.	2 - Com podem explicar a un infant que algú proper a ell/ella ha mort, fent-li entendre el que això significa i comporta?	<p>E1: <i>“Cal que la informació la donin els pares. Evitar eufemismes. El cos biològicament a mort”.</i></p> <p>E2: <i>“Ha de dir-li una persona molt propera amb qui ell tingui un vincle. Ha de ser en un espai adequat, amb les</i></p>	Les respostes ofereixen suggeriments sobre com abordar la comunicació d'una mort a un infant, incloent la participació de persones properes, l'ús d'un llenguatge adequat i la consideració de

		<i>paraules adequades, amb temps, sense pressa. Sense sobreinformar”.</i>	l'espai i el temps necessaris per a la comprensió de l'infant.
El treball que es fa des de l'escola.	3 - Creus que es treballa suficient des de l'escola?	<p>E1: <i>“No. Com que és tabú no és un tema generalitzat i no hi ha professionals preparats per sostenir el dolor”.</i></p> <p>E2: <i>“No. És un tema dolorós pels adults i a vegades el deixem passar. Segurament ens falta formació”.</i></p>	<p>Les dues respostes comparteixen que es necessita un treball més profund des de l'escola en relació amb la mort. Destaquen que aquest tema sovint es considera incòmode i se li dona poca importància, i parlen sobre la manca de preparació i formació dels professionals com un possible factor que contribueix a aquesta situació.</p>
Propostes per introduir la temàtica als infants.	4 - Què podríem fer els i les mestres d'educació infantil per introduir la	E1: <i>“Tenir la formació adequada, cursos, formacions, etc.”</i>	Les dues respostes coincideixen en la importància de la preparació dels mestres en aquest

	temàtica als infants des de ben petits?	<p>E2: <i>“Primer de tot aprofitar la natura. La natura és vida i la vida és mort”.</i></p>	<p>àmbit, ja sigui mitjançant formacions específiques o aprofitant recursos com la natura. Destaquen la necessitat que els mestres estiguin ben preparats per introduir la temàtica de la mort de manera adequada i comprensible pels infants.</p>
Utilització del llenguatge adequat.	5 - És important utilitzar la paraula "mort" en comptes d'optar per alternatives no tan literals? Per què?	<p>E1: <i>“Els eufemismes disfressen la veritat i confonen als infants. És important explicar que mort significa l'absència de funcions vitals”.</i></p> <p>E2: <i>“Què vol dir que s'ha adormit, que ha marxat... Us estem enganyant. És important també</i></p>	<p>Les respostes argumenten que és important utilitzar la paraula "mort" en comptes d'eufemismes, ja que això permet als infants entendre el concepte de manera clara i precisa. Evitar eufemismes contribueix a evitar confusions i a abordar la temàtica</p>

		<i>comptar amb la família”.</i>	de manera honesta i clara.
Raons per allunyar als infants de la realitat de la mort.	6 - Per què creus que moltes vegades els adults intentem allunyar als infants de la realitat de la mort?	<p>E1: <i>“La societat actual fuig de la mort. La mort s’associa a fracàs”.</i></p> <p>E2: <i>“Intenten preservar la innocència dels infants i mantenir-los allunyats de temes difícils i dolorosos”.</i></p>	Les dues respostes suggereixen que hi ha factors socioculturals i emocionals que influeixen en el comportament dels adults en relació amb la mort i els infants. La por, la incomoditat i el desig de protegir als infants són aspectes que poden contribuir a aquest intent d'allunyar-los de la realitat de la mort.
Paper de l'adult.	7 - És important el paper de l'adult durant el procés de dol dels infants?	<p>E1: <i>“Imprescindible. A traves de la conversa calmada i afectuosa cal fer-li saber a l’infant, que l’adult estarà al seu costat per ajudar-lo a enfrontar-se a la situació i que és</i></p>	Les dues respostes convergeixen en la importància de la presència i el suport de l'adult durant el procés de dol dels infants. Destaquen la importància d'una comunicació

		<p><i>lliure de parlar (dibuixar, segons edat) de com es sent, que pot fer preguntes, de fet, cal deixar que l'infant porti el pes de la conversa a través de les seves preguntes. L'adult intentarà contestar-les i respondre el millor possible, i fins i tot, hi ha la possibilitat de dir: no ho se".</i></p> <p>E2: <i>"Estan desenvolupant-se i necessiten un adult que expressar, però sempre acompanyats".</i></p>	<p>empàtica, de deixar que l'infant s'expressi i de respondre a les seves preguntes de manera sincera i adequada a la seva edat. L'adult ha de ser un suport emocional i estar disponible per a l'infant mentre transita pel procés de dol.</p>
Reaccions dels infants.	8 - Quines son les reaccions més comunes dels infants davant la pèrdua?	<p>E1: <i>"Els nens no poden mantenir per molt temps estats de pena. Ho alternen amb el joc, i és saludable; els adults no podem interpretar-ho com</i></p>	<p>Les respostes indiquen que les reaccions més comunes dels infants davant la pèrdua poden incloure una alternança entre estats de pena i joc,</p>

		<p><i>indiferència o falta d'afecte.”</i></p> <p>E2: <i>“Connecten i desconnecten amb aquesta emoció de tristesa. Negació, ràbia, gelosia, mal de panxa, cansanci...”</i></p>	<p>així com diverses manifestacions emocionals com la negació, la ràbia o els canvis físics. Les respostes enfatitzen que aquests comportaments són una forma normal per als infants de processar i expressar el seu dolor i que els adults hem de comprendre aquestes reaccions i no interpretar-les de manera equivocada.</p>
Recursos.	9 - Quins recursos coneixes per a ajudar i acompanyar a un infant durant el dol?	<p>E1: <i>“El més usual és el joc, el dibuix, els contes, les metàfores, cartes i llibres emocionals, plastilines, etc. L'objectiu a l'igual que amb als adults és que l'infant pugui expressar el</i></p>	<p>Les respostes assenyalen diversos recursos que poden ser utilitzats per ajudar i acompanyar els infants durant el dol, com el joc, el dibuix, els contes, les metàfores, les</p>

		<p><i>seu dolor i sorgeixin les emocions corresponents”.</i></p> <p>E2: <i>“A mi m'agraden molt els contes!”</i></p>	<p>cartes, els llibres emocionals i la plastilina. Aquests recursos tenen com a finalitat facilitar l'expressió emocional de l'infant i permetre-li abordar la seva experiència de pèrdua d'una manera adaptada a la seva edat i comprensió.</p>
<p>Importància de la normalització i comprensió de la mort.</p>	<p>10 - Creus que és important que els infants normalitzin i compreguin el concepte mort? Per què?</p>	<p>E1: <i>“Crec que és important per a tothom la normalització, però la comprensió està fora del abast d'un infant de 3 a 6 anys, donat que el concepte definitiu i irreversible, de la mort no la pot comprendre”.</i></p> <p>E2: <i>“I tant. Forma part de la vida”.</i></p>	<p>En resum, les respostes presenten perspectives diferents sobre la importància que els infants normalitzin i compreguin el concepte de la mort. Mentre que E1 assenjala que la comprensió plena de la mort és difícil per a infants d'aquesta edat, E2 defensa la importància de</p>

			<p>normalitzar i comprendre la mort com a part inherent de la vida. És interessant considerar que les edats dels infants, el seu desenvolupament cognitiu i la seva capacitat per comprendre conceptes abstractes poden influir en aquesta qüestió.</p>
--	--	--	---

Taula 4: Anàlisi de les entrevistes

5.2.2. Instrument 2: qüestionari de validació

És important que la informació estigui validada per experts sobre la temàtica. Per aquest motiu, es crea un formulari on s'avaluen les pàgines del conte. Es consideren tres criteris, pels quals la puntuació és de l'1 al 5 (tenint en compte que 1 és la menor puntuació i 5 la major) i preguntes obertes per a comentaris. Segons les respostes dels 11 professionals que van contestar, el conte es va reescriure, millorant així el seu contingut i eficàcia. El 100% de participants son dones, la majoria d'entre 41 i 55 anys. (*Annex 6*)

5.2.3. Instrument 3: rúbrica d'avaluació

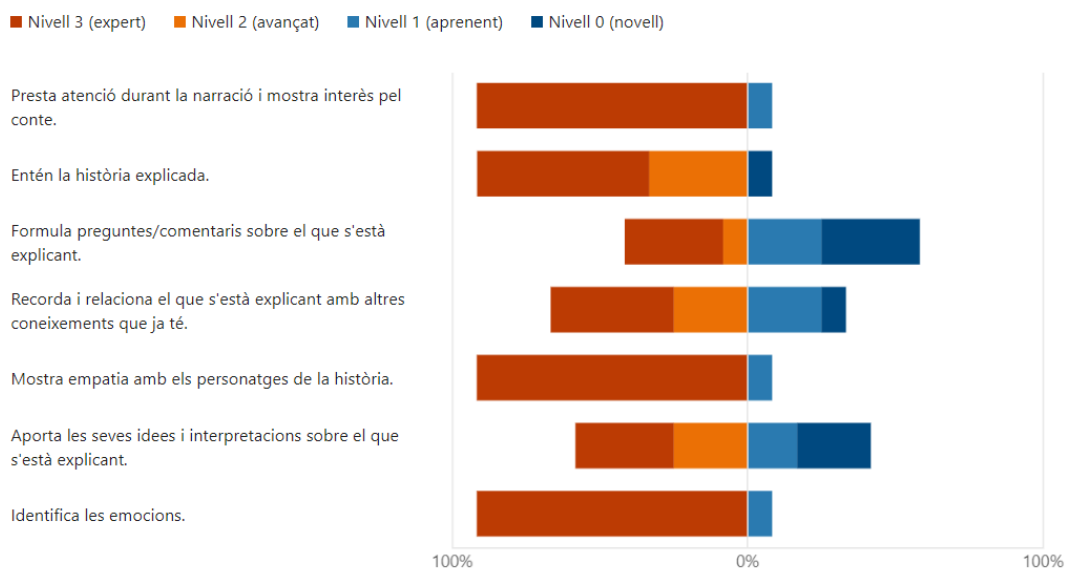
L'instrument 3 és una rúbrica d'avaluació que recull el comportament i actitud de cada un dels infants que van participar en les sessions, tenint en compte l'escala de Likert (1932), la qual va del 0 al 3 (sent 0 novell i 3 expert).

S'ha fet ús d'un formulari, ja que és de gran utilitat perquè construeix gràfics que ens permeten analitzar els resultats de manera clara i senzilla. (Annex 7)

A continuació, el gràfic mostra les avaluacions dels infants durant la **primera sessió**. És a dir, a l'aula d'I3.

4. Rúbrica d'avaluació (0 punto)

[Más detalles](#)

Gràfic 1: Sessió 1 a Infantil 3 (a l'Annex 8 trobem la resta de gràfics amb biodades del grup d'I3).

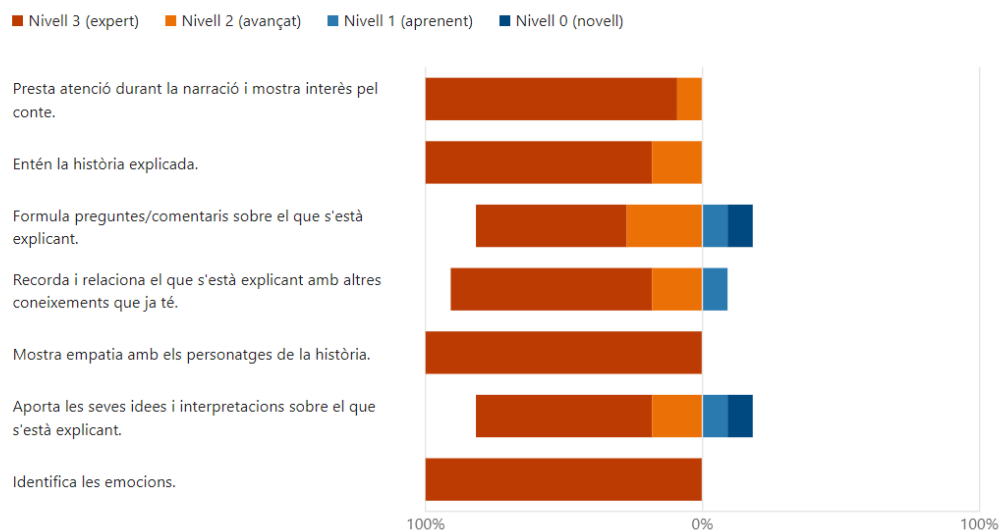
Com podem comprovar, a simple vista els resultats son força irregulars. No obstant això, si ens fixem bé en els criteris que s'avaluen i els resultats corresponents, veiem que on més predominen el nivell 0 i l'1 parla sobre la participació, el relacionar-ho el formular preguntes. Per tant, el contingut del conte, per lo general, el van entendre. Van estar

atents durant l'explicació d'aquest, van ser capaços d'identificar les emocions que apareixen en el relat i van mostrar empatia. Hagués sigut interessant, però, que ho haguessin pogut relacionar amb experiències viscudes o conegudes. Per tant, la proposta va funcionar força bé a I3, però més que a I4 o que a I5?

A continuació podreu veure el gràfic de la **segona sessió**, la qual va ser impartida a **I4**.

4. Rúbrica d'avaluació (0 punto)

[Más detalles](#)

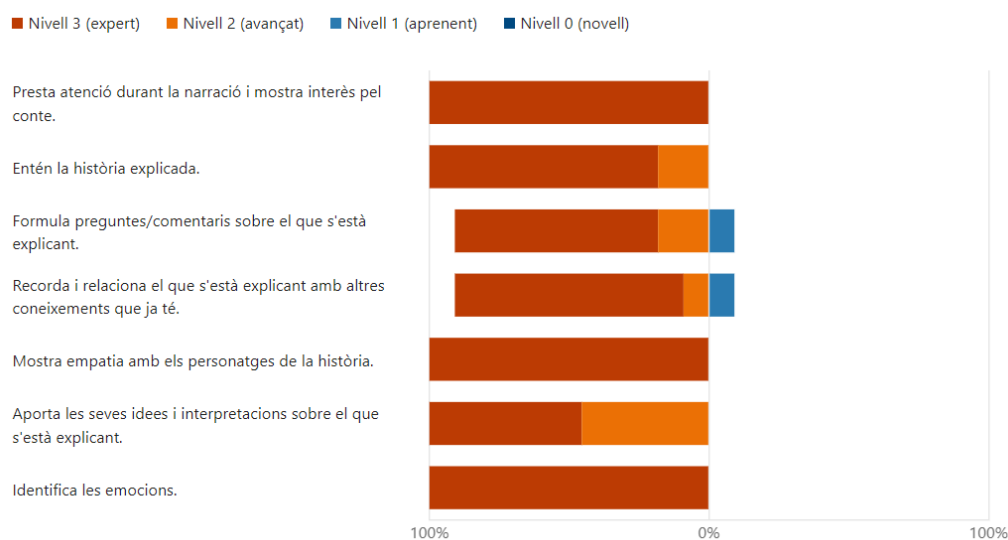

Gràfic 2: Sessió 2 a Infantil 4 (a l'Annex 9 trobem la resta de gràfics amb biodades del grup d'I4).

A nivell general veiem que la sessió va anar molt bé. La majoria d'infants se situen al nivell 3 en els criteris d'avaluació. Tornem a veure que on més nens i nenes baixen de nivell és a l'hora de formular preguntes i aportar les seves idees, però això podria ser a conseqüència de la vergonya o de capacitat de comunicació de cada un dels infants, la qual desconeixem. M'agradaria destacar d'aquesta sessió la gran sensibilitat que mostraven tots i cada un dels infants a l'hora de posar-se al lloc dels personatges.

Per últim tenim el gràfic de la **sessió 3 a l'aula d'I5**.

Gràfic 3: Sessió 3 a Infantil 5 (a l'Annex 10 trobem la resta de gràfics amb biodades del grup d'I5).

En el gràfic 3 podem veure que els resultats de la intervenció van ser molt gratificants. El que més em va agradar d'aquesta sessió va ser la facilitat amb que els infants relacionaven el conte amb vivències seves o properes. Que si la mort del meu gat, que si quan l'àvia va anar al cel... Cadascú explicava la seva visió sobre la mort, la qual ha estat creada segurament pel que els han explicat els familiars, i discutien de manera positiva sobre com podia ser que potser l'avi d'un s'hagués convertit en una estrella i el gos de l'altre estigués enterrat al jardí. Però en cap moment jutjaven la versió dels companys i les companyes.

5.2.4. Instrument 4: qüestionari dirigit a les docents

L'instrument 4 recull les valoracions de les tutores respecte a les sessions impartides a l'aula. El qüestionari és enviat a cada una d'aquestes docents, les quals responen preguntes tancades i finalment tenen una pregunta qualitativa on poder esplaïar-se amb comentaris i suggerències.

En resum, la tutora d'13 pensa que la sessió va ser positiva, però que hi havia algun infant que potser no va ser capaç d'entendre el significat del conte.

Per altra banda, la mestra d'14 pensa que és un molt bon recurs per a tractar la mort a l'aula, a l'igual que la tutora d'15.

Totes les respostes del qüestionari les podreu veure a l'apartat d'annexos. (*Annex 11*)

6. CONCLUSIONS

El tractament de la mort a l'aula és un tema difícil i complex que requereix comprensió i mètodes adequats per adaptar-se a la comprensió dels infants de la segona etapa d'educació Infantil.

Basant-me en les respostes proporcionades pels gràfics puc confirmar que la proposta del conte i la lectura d'aquest a l'aula ha estat encertada. No obstant això, es nota una millora en quant a comprensió directament relacionada amb l'edat dels infants. És a dir, a I3 la proposta va ser gratificant, però no tant com a I4. I a I4 la proposta va ser molt encertada, tot i que a I5 la participació va ser més elevada. És possible que hi hagi altres factors a més de l'edat que influeixin en la comprensió i participació dels infants, però és obvi que és un dels més influents, per no dir el que més.

L'objectiu principal de la recerca era esbrinar quines son les estratègies metodològiques que ajuden als infants de la segona etapa d'educació Infantil a millorar la comprensió i normalització de la mort. A través de les entrevistes i tota la investigació podem descriure alguns continguts i estratègies metodològiques que es poden utilitzar per abordar el tema de la mort i adaptar-se a la comprensió dels infants.

En quant a continguts, per començar trobaríem el concepte de mort. És important parlar amb els infants sobre el tema de manera que ho compreguin i concretin el significat de la paraula. Bàsicament, explicar-los-hi amb tacte i normalitat el cicle de la vida, parlant de la naturalesa cíclica d'aquesta i dient que tots els éssers vius naixen, creixen, viuen una vida plena i finalment moren. I que quan s'arriba a aquest últim punt, el cos deixa de funcionar. A més a més, hi ha una gran diferència entre morir i dormir. És necessari distingit clarament entre ambdós conceptes, ja que quan dormim ens despertem, en canvi, quan morim no.

El currículum parla sobre la importància de treballar els aspectes emocionals i socials amb els infants i promoure el desenvolupament de competències emocionals i valors, incloent-hi l'aprenentatge sobre la vida i la mort. De cara als infants, podem dir-los-hi que és normal sentir-nos tristos o confosos quan algú mor, i sobretot recalcar que no

està malament sentir-se així. Hem d'animar-los a expressar les seves emocions i deixar-los-hi molt clar que estem al seu costat per acompanyar-los i guiar-los durant el procés de dol.

Encara que el Decret no especifiqui de manera explícita les estratègies per tractar el tema de la mort a l'aula, podem relacionar alguns aspectes amb la informació cercada durant tot el treball: la competència emocional i social, la participació activa dels infants, la resposta a les necessitats dels infants i la valoració de la diversitat i inclusió.

Hi ha varies estratègies metodològiques que considero de gran importància pel tractament de la temàtica a l'aula. La primera, fer ús d'una comunicació honesta, utilitzant paraules reals i no enganyant als infants. Aquesta comunicació oberta és essencial per respondre les preguntes i preocupacions dels més menuts d'una manera clara i entenedora.

En segon lloc, treballar amb contes, ja que pot ajudar a iniciar una conversa i millorar la comprensió emocional. El currículum ressalta el paper dels contes com a recursos pedagògics per a l'educació infantil, ja que estimulen la imaginació, la comprensió emocional i la reflexió. També promou la creació d'un ambient d'aprenentatge segur on els infants se sentin acceptats, valorats i compresos, i destaca la importància de col·laborar amb les famílies com un equip, establint una comunicació estreta per a una gestió adequada de les situacions relacionades amb la mort.

No obstant això, el tractament de la mort a la segona etapa d'educació Infantil presenta limitacions importants. Hi ha infants més sensibles als que els se'ls pot complicar la comprensió i el processar la informació sobre aquest tema, requerint una adaptació de l'abordatge segons les necessitats emocionals individuals. A més, la manca de recursos específics i una formació eficient del professorat, pot impedir la implantació de les mesures corresponents per resoldre la problemàtica.

Per superar aquestes limitacions, és recomanable seguir investigant per tal de desenvolupar les millors estratègies i recursos per abordar el tema de la mort. Això ajudarà a millorar l'enfocament pedagògic i la preparació docent per dur a terme aquesta tasca. És imprescindible proporcionar als i les mestres una formació adequada

que inclogui habilitats comunicatives, recursos didàctics i gestió de les per tal de poder respondre de manera eficient a les preguntes i inquietuds dels infants.

La participació i implicació de les famílies és clau per a una bona gestió de les condicions relacionades amb la mort a l'etapa d'infantil. Establir una comunicació estreta amb les famílies i compartir amb elles informació permetrà donar suport als infants en la comprensió i normalització de la temàtica i l'abordatge del dol si s'escau.

Per últim, destacar la importància de tenir en compte les diverses cultures i creences, i respectar-les. Promoure la inclusió i el respecte per la diversitat en l'afrontament de la mort ajudarà a crear un entorn d'aprenentatge acollidor per a tots els infants.

En conclusió, podem dir que parlar de la mort des de l'etapa d'educació Infantil és important per moltes raons. En primer lloc, ajuda als infants a comprendre i afrontar els aspectes de la vida, afavoreix la seva comprensió emocional i desenvolupa habilitats per fer front a les emocions i situacions associades a la mort i el dol. A més a més, parlar d'aquest tema des de l'inici de l'educació pot ajudar a evitar idees errònies o creences que poden provocar por o patiment innecessaris.

7. BIBLIOGRAFÍA:

Arnaiz Sancho, V. (2003). Pensar, hablar de la muerte y comprometerse con la vida.

Aula de Innovación Educativa, 122, 37–38.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=624434>

Cañadas, I., & Sánchez, J. A. (1998). *Google Scholar*. Scholar.google.com.

<https://scholar.google.com/scholar?lookup=0&q=Ca%C3%B1adas>

Colomo Magaña, E., & Cívico Ariza, A. (2018). La necesidad de formación del profesorado en Pedagogía de la Muerte. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación Del Profesorado*, 21(1), 83.

<https://doi.org/10.6018/reifop.21.1.279961>

Damschroder, Laura J., et al. "The Updated Consolidated Framework for Implementation Research Based on User Feedback." *Implementation Science*, vol. 17, no. 1, 29 Oct. 2022, <https://doi.org/10.1186/s13012-022-01245-0>.

De la Herrán Gascón, A., & Cortina, M. (2007). Fundamentos para una Pedagogía de la Muerte. *Revista Iberoamericana de Educación*, 41(2), 1–12.

<https://doi.org/10.35362/rie4122475>

DISPOSICIONS GENERALS DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil. (2023).

<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8851/1955221.pdf>

Fernandez Seron, C. G. (2010). "EL CUENTO COMO RECURSO DIDÁCTICO."

https://archivos.csif.es/archivos/andalucia/ensenanza/revistas/csicsif/revista/pdf/Numero_26/CRISTINA_GEMA_FERNANDEZ_SERON_01.pdf

Gorosabel-Odriozola, M., & León-Mejía, A. (2016). La muerte en educación infantil: algunas líneas básicas de actuación para centros escolares. *Psicología*

Educativa, 22(2), 103–111. <https://doi.org/10.1016/j.pse.2016.05.001>

Herrán, A. de la. (2000). ¿Todos los caracoles se mueren siempre? Cómo tratar la muerte en educación infantil. In *Google Books*. Ediciones de la Torre.

<https://books.google.es/books?hl=en&lr=&id=jsVsY8oVppcC&oi=fnd&pg=PA11&dq=De+la+Herr%C3%A1n>

Herrero, P., De, V., & Yubero, M. (2019). ¿Está la muerte en el currículo español? 1 Is death in the Spanish curriculum? Agustín de la Herrán Gascón. *Revista de Educación*, 385, 4–11. <https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2019-385-422>

Lehrmann, A. L., Skovbjerg, H. M., & Arnfred, S. J. (2022). Design-based research as a research methodology in teacher and social education – a scoping review. *EDeR. Educational Design Research*, 6(3).

<https://doi.org/10.15460/eder.6.3.1850>

“LEMAC.” *Dades.bnc.cat*, dades.bnc.cat/autoritats/lemac/. Accessed 31 May 2023.

“Microsoft Forms - Easily Create Surveys, Quizzes, and Polls.” *Office.com*, 2019, forms.office.com/.

Miota, R. (2020). *LA VIVENCIA DE LA MUERTE Y EL DUELO EN LA ETAPA DE EDUCACIÓN INFANTIL*.

<https://riucv.ucv.es/bitstream/handle/20.500.12466/2208/Miota%20Hurtado%20Raquel.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

PEDIÁTRICA ESPAÑOLA. (2015).

<https://www.actapediatrica.com/images/pdf/Volumen-73---Numero-2---Febrero-2015.pdf>

Palol Ribas, I. (2013). Treballem la mort i el dol a l'escola: activitats per treballar la mort a l'aula de CI. *Dugi-Doc.udg.edu*. <https://dugi->

doc.udg.edu/handle/10256/8605?show=full

Pérez Bustos, R. (2017). Educar per a la Mort en Educació Infantil. *Dspace.uib.es*.

<https://dspace.uib.es/xmlui/handle/11201/2949>

Pérez-González, J. C., & Garrido, M. P. (2011). Construyendo la ciencia de la educación emocional. *Padres Y Maestros / Journal of Parents and Teachers*, 342, 32–35.

<https://revistas.comillas.edu/index.php/padresymaestros/article/view/317/24>

[5](#)

Poch, C. (2009). La muerte nunca falla: Un doloroso descubrimiento. In *Google Books*.

Editorial UOC.

<https://books.google.es/books?hl=en&lr=&id=ui7euoYdKxEC&oi=fnd&pg=PA9>

[&dq=Poch](#)

Poch, C. (2012). La mort. *La Mort*.

<https://www.torrossa.com/en/resources/an/2517402>

Portero, P & Porto, P. (2003). *Muerte y educación*.

<https://redined.educacion.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/33539/7255->

[15141-1-PB.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

Sanz Polo, L. (2021). Hoy y siempre: La muerte en la narrativa infantil actual.

Uvadoc.uva.es. <https://uvadoc.uva.es/handle/10324/51673>

Torralba, F. (2008). *Planta cara a la mort*.

“Videoconferencia, Reuniones, Llamadas | Microsoft Teams.” *Www.microsoft.com*,

www.microsoft.com/es-es/microsoft-teams/group-chat-software. Accessed 31

[May 2023](#).

8. ÍNDEX DE GRÀFICS

· Gràfic 1: Sessió 1 a Infantil 3	40
· Gràfic 2: Sessió 2 a Infantil 4	41
· Gràfic 3: Sessió 3 a i Infantil 5	42

9. ÍNDEX DE FIGURES

· Figura 1. : Fases del disseny de recerca. EDR (Educational Design Research)	23
---	----

10. ÍNDEX DE TAULES

· Taula 1: Taula basada en els continguts de les fases per a la investigació del disseny.	24
· Taula 2: Relació dels instruments amb els objectius, les preguntes de recerca i la mostra.	26
· Taula 3: Temporalització de la recollida de dades.	28
· Taula 4: Anàlisi de les entrevistes.	39

11. ANNEXOS

Annex 1: Rúbrica d'avaluació

Criteris d'avaluació de realització	Criteris d'avaluació de resultats			
	Nivell 3 (expert)	Nivell 2 (avançat)	Nivell 1 (aprenent)	Nivell 0 (novell)
Presta atenció durant la narració i mostra interès pel conte.	Presta total atenció i interès pel conte.	Presta força atenció i interès pel conte.	A vegades presta atenció i interès pel conte.	Mostra poca atenció i interès pel conte.
Entén la història explicada.	Entén al complet la història explicada.	Entén força bé la història explicada.	S'esforça per entendre la història explicada, tot i que a vegades li costa.	Li costa entendre la història explicada.
Formula preguntes/comentaris sobre el que s'està explicant.	Participa de manera molt activa en les preguntes i comentaris posteriors a l'explicació.	Participa força en les preguntes i comentaris posteriors a l'explicació.	Intenta participar en les preguntes i comentaris posteriors a l'explicació.	Presenta dificultats en la participació durant les preguntes i comentaris posteriors a l'explicació.
Recorda i relaciona el que s'està explicant amb altres coneixements que ja té.	Li és molt senzill recordar i relacionar el contingut del conte amb coneixements propis.	Recorda i relaciona la majoria de continguts amb coneixements propis.	S'esforça per recordar i relacionar els continguts amb coneixements propis, tot i que no sempre se'n ensurt.	S'esforça molt poc en recordar i relacionar els continguts amb coneixements propis o bé no se'n ensurt.
Mostra empatia amb els personatges de la història.	És totalment empàtic amb els personatges.	Acostuma a ser empàtic amb els personatges.	Mostra dificultats per empatitzar amb els personatges.	No empatitza amb els personatges.
Aporta les seves idees i interpretacions sobre el que s'està explicant.	Aporta totes les seves idees i interpretacions sobre el que s'està explicant.	Sovint aporta les seves idees i interpretacions sobre el que s'està explicant.	S'esforça per aportar les seves idees i interpretacions, però no sempre se'n ensurt.	No s'esforça per aportar les seves idees i interpretacions o bé no se'n ensurt.
Identifica les emocions.	Identifica totes les emocions esmentades.	Identifica la majoria d'emocions esmentades.	Identifica algunes emocions esmentades.	Li costa identificar les emocions esmentades.

Criteris d'avaluació de realització	Criteris d'avaluació de resultats			
	Nivell 3 (expert)	Nivell 2 (avançat)	Nivell 1 (aprenent)	Nivell 0 (novell)
Presta atenció durant la narració i mostra interès pel conte.				
Entén la història explicada.				
Formula preguntes/comentaris sobre el que s'està explicant.				
Recorda i relaciona el que s'està explicant amb altres coneixements que ja té.				
Mostra empatia amb els personatges de la història.				
Aporta les seves idees i interpretacions sobre el que s'està explicant.				
Identifica les emocions.				

Annex 2: Autorització per dur a terme la intervenció a l'escola

Universitat Rovira i Virgili
Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

AUTORITZACIÓ PER DUR A TERME ACTIVITATS PRÀCTIQUES DE GRAU/MÀSTER

Nom del professor/a responsable: Judith Balanya Rebollo	
Nom del lloc, centre o empresa on es vol anar: Escola El Castellot	
Breu resum de l'activitat (cal indicar en el marc de quina assignatura es dur a terme l'activitat): Explicació del conte "L'arbre prenent de la Beth" a les tres claus d'educació infantil de l'Escola El Castellot (3, 4 i 5) i posterior debat amb l'alumnat	
Objectius d'aprenentatge Millorar la comprensió i normalització de la mort a través d'estratègies metodològiques vinculades al currículum de la segona etapa d'educació infantil	
Dates en les que es portarà a terme l'activitat: 20/04/2023 i 21/04/2023	
Relació d'estudiants: (nom, cognoms, DNI i signatura) Berta Corat Vivo 47745997-K 	
Signatura del professor/a UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	Vist-i-plau responsable del centre. Nom i cognoms (signatura isegell) Generalitat de Catalunya Departament d'Educació Escola El Castellot, Consell de la Marçà MAGDA VIVO GIL
Tarragona, 13 de d'abril de 2023.	

Actualitzat el 12/01/2023

Annex 3: Tractament de dades

* Obligatorio

De conformitat amb el que disposa la legislació vigent en matèria de protecció de dades aplicable a la Universitat Rovira i Virgili (URV) i publicada a l'apartat "Legislació aplicable" de l'espai "Protecció de dades de caràcter personal" de la Seu Electrònica (<https://seuelectronica.urv.cat/rgpd/>), es posa en coneixement de les persones interessades la següent informació: qui és el responsable del tractament de les seves dades.

Identificació	Universitat Rovira i Virgili CIF: Q9350003A
Adreça Postal	Carrer de l'Escorxador, s/n 43003 Tarragona
Dades de contacte dels Delegats de protecció de dades	Delegats de protecció de dades de la URV Correu electrònic: gpd@urv.cat

1

Consentiment informat (fer clic a les dues opcions per a donar el consentiment per a la participació) *

Seleccione 2 opciones.

Comprend la meva participació en l'estudi i dono el meu consentiment per a l'accés i utilització de les meves dades per a la realització del Treball de Fi de Grau.

Acepto el tractament de les meves dades personals que en l'estudi es tractaran de forma anònima i en cap cas es publicaran dades que puguin identificar.

Annex 4: Contextualització pels professionals que responen el qüestionari de validació

Qüestionari de validació

Aquest qüestionari té com a finalitat validar un conte infantil. L'objectiu d'aquest recurs és comprovar l'eficiència de la lectura d'un llibre sobre la mort a les aules d'I3, I4 i I5 i avaluar la comprensió i normalització dels infants envers la temàtica.

A continuació, s'exposen les quinze pàgines del conte per tal que es pugui avaluar, per separat i a través d'uns ítems, el contingut de cada una d'elles.

Al principi de l'enquesta veureu una pregunta de caselles de selecció per la protecció de dades. Haureu de clicar les dues opcions per tal de poder realitzar el qüestionari. L'enquesta és anònima i la informació proporcionada serà utilitzada per a fins estadístics.

Moltes gràcies!

Annex 5: Conte "L'arbre preferit de la Beth"

L'ARBRE PREFERIT DE LA BETH

Vine i descobreix la bonica història de la Beth i el seu amic especial, el lità, en aquest conte. La Beth passa els seus dies jugant sota l'arbre que més li agrada del seu jardí, que li regala flors liles i una olor dolça. Però un dia l'arbre es posa malalt. No obstant això, amb l'ajuda inesperada d'una oreneta, la Beth troba una manera màgica de conservar l'arbre a prop del seu cor. Aquesta meravellosa història ens fa reflexionar sobre la importància dels records i ens ensenya sobre l'amor i la força que ens ajuden a superar els moments difícils.

L'ARBRE PREFERIT DE LA BETH

Berta Coral Vivó

L'ARBRE PREFERIT DE LA BETH

Il·lustracions
Berta Coral Vivó

La Beth, com cada tarda de primavera, va sortir a jugar al seu jardí.

Va saludar les orenetes que cantaven sobre les branques del lità, el seu arbre preferit, va ensumar ben fort el perfum que sortia de les seves flors i es va acomodar als seus peus.

La primavera era l'estació preferida de la Beth. Sabeu per què? Perquè floria l'arbre que més li agradava del seu jardí!

A la Beth li agradava el lità per les seves precioses flors de color lila, i també per aquella bona olor que tant el caracteritzava.

Era el seu arbre preferit perquè no era ni molt gran ni molt petit. Era mitjà, com ella, que era la germana del mig. També li agradava perquè guardava tots els seus secrets.

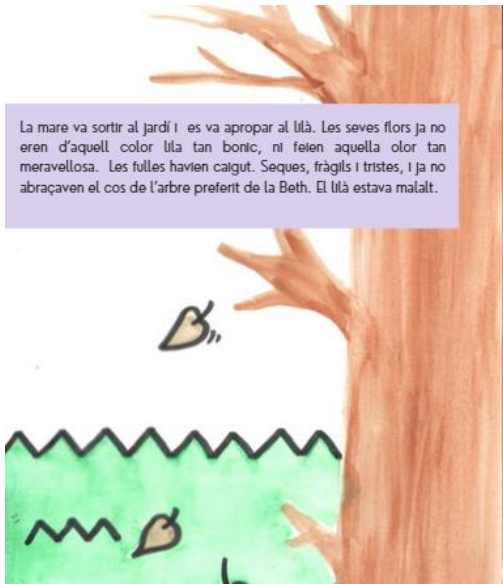

Però no era l'única a qui li agradava el lilà. Als ocells els encantava, i als insectes també!

Aquest lilà era tan acollidor que totes i tots volien anar-hi a passar l'estona. S'hi posaven damunt, davall, davant, darrere...

La Beth, com cada tarda de primavera, va sortir a jugar al seu jardí. Aquest cop, però, no va sentir les orenetes cantar.

Va córrer cap a buscar la mare.
- Mama! On són les orenetes?

La mare va sortir al jardí i es va apropar al lilà. Les seves flors ja no eren d'aquell color lila tan bonic, ni feien aquella olor tan meravellosa. Les fulles havien caigut. seques, fràgils i tristes, i ja no abraçaven el cos de l'arbre preferit de la Beth. El lilà estava malalt.

- Els arbres, com les persones i els animals, també tenen vida i es poden posar malalts. - explicava la mare a la Beth.

La Beth, amb veu preocupada, va dir:

- Aleshores haurem de trucar al metge!

- Exacte - va expressar la mare. però el metge dels arbres i les plantes no és el mateix que ens visita a nosaltres. Es diu jardiner.

De sobte, la Beth va recordar que l'avi de la Zoe, la seva millor amiga de l'escola, havia sigut jardiner i van decidir trucar-li.

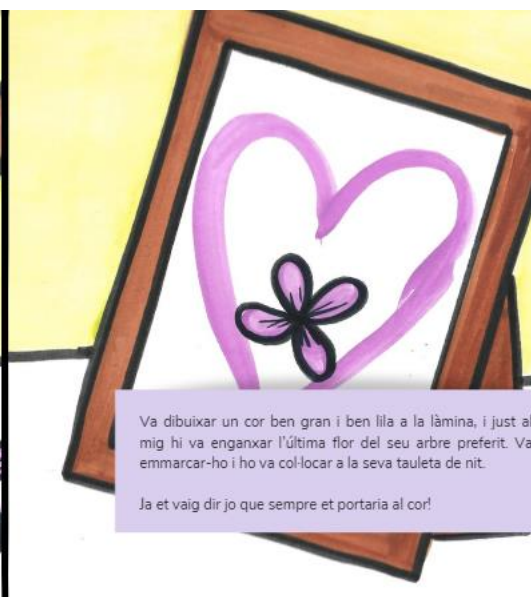

Des d'aquell dia, la Beth passava el màxim d'hores possibles al costat del lilà. Volia aprofitar el poc temps que li quedava amb ell. Sabia que s'acostava el dia que hauria de marxar.

Un dia al matí, una veu coneguda va despertar la Beth. Era l'avi de la Zoe! Tots es preparaven per talar el lilà, i això significava que l'el seu arbre preferit havia mort.

Va córrer fins a arribar al lilà. Li va fer un petó i va dir:
- Sempre estaràs amb mi, al meu cor.

Annex 6: Qüestionari de validació

2

Nom i cognoms

3

Gènere

- Dona
- Home
- No binari
- NS/NC

4

Edat

- 20-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-55
- 56-60
- Més de 60

5

Experiència acadèmica

6

Experiència professional

7

Pàgina 1:

La Beth, com cada tarda de primavera, va sortir a jugar al seu jardí.

Va saludar les orenetes que cantaven sobre les branques del lilà, el seu arbre preferit, va ensumar ben fort el perfum que sortia de les flors del lilà i es va acomodar als seus peus.

	1 (deficient)	2 (millorable)	3 (acceptable)	4 (bo)	5 (excel·lent)
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

8

Comentaris pàgina 1:

9

Pàgina 2:

La primavera era l'estació preferida de la Beth. Sabeu per què? Perquè floria l'arbre que més li agradava del seu jardí!

A la Beth li agradava el lilà per les seves precioses flors de color lila, i també per aquella bona olor que tant el caracteritzava. Era el seu arbre preferit perquè no era ni molt gran ni molt petit. Com ella, que era la germana del mig. Però el que més li agradava era que guardava tots els seus secrets.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

10

Comentaris pàgina 2:

11

Pàgina 3:

Però la Beth no era l'única a qui li agradava el lilà. Als ocells els encantava, i als insectes també!

Aquest lilà era tan acollidor que totes i tots volien anar-hi a passar l'estona.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

12

Comentaris pàgina 3:

13

Pàgina 4:

La Beth, com cada tarda de primavera, va sortir a jugar al seu jardí. Aquest cop, però, no va sentir les orenetes cantar.

La Beth va córrer cap a buscar la mare.
- Mama! On són les orenetes?

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

14

Comentaris pàgina 4:

Pàgina 5:

La mare va sortir al jardí i es va apropar al lilà. Les seves flors ja no eren d'aquell color lila tan bonic, ni feien aquella olor tan meravellosa. Les branques havien caigut. seques, fràgils i tristes. Com les seves fulles, que ja no abrigaven el cos de l'arbre preferit de la Beth.

El lilà estava malalt.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 5:

Pàgina 6:

- Els arbres, com les persones i els animals, també tenen vida i poden posar malalts. – explicava la mare a la Beth.

La Beth, amb veu preocupada, va dir:

- Aleshores haurem de trucar al metge!

- Exacte – expressa la mare. - però el metge dels arbres i les plantes no és el mateix que ens visita a nosaltres. Es diu jardiner.

- De sobte, la Beth va recordar que l'avi de la Zoe, la seva millor amiga de l'escola, havia sigut jardiner i decideixen trucar-li.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 6:

Pàgina 7:

L'avi de la Zoe es va dirigir a casa la Beth a veure el lilà malalt.

La Beth, en veure que el jardiner no feia gaire bona cara, va sortir corrent a preguntar què estava passant.

- Beth, aquest lilà està molt malalt. No sé si el podrem curar. - va dir l'avi de la Zoe.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'Infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 7:

Pàgina 8:

La Beth, en sentir aquelles paraules, va esclatar a plorar i va pujar ràpidament a la seva habitació, pensant que la primavera sense el lilà ja no seria especial.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'Infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 8:

Pàgina 9:

Des d'aquell dia, la Beth passava el màxim d'hores possibles al costat del seu lilà. Volia aprofitar el poc temps que li quedava amb ell. Sabia que s'acostava el dia que el lilà hauria de marxar.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 9:

Pàgina 10:

Un dia al matí, una veu coneguda va despertar la Beth. Era l'avi de la Zoe! Ell, la mare i el pare es preparaven per a talar el lilà. Això significava que l'arbre preferit de la Beth havia mort.

La Beth va córrer fins a arribar al lilà. Li va fer un petó i va dir:

- Sempre estaràs amb mi, al meu cor.

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 10:

Pàgina 11:

Passats uns quants dies, la Beth estava a la seva habitació. Mirava per la finestra, recordant el seu arbre preferit.

De cop i volta, una oreneta va arribar volant fins al replà de la finestra de la Beth. Portava alguna cosa a la boca. Què devia ser?

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'Infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 11:

Pàgina 12:

L'oreneta va obrir la boca i va deixar el que hi portava just davant de la Beth. Era un dels pètals del lilà! Tenia aquell color lila que tant li agradava, i quina bona olor!

Un somriure d'orella a orella es va dibuixar a la cara de la Beth, i va tenir una gran idea!

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'Infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 12:

Pàgina 13:

La Beth es va dirigir ràpidament cap al calaix on guardaven tot el material per fer treballs manuals. Va agafar una làmina ben gruixuda, un pinzell, pintura lila i una cola de barra. I a que no sabeu què va fer?

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'Infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 13:

Pàgina 14:

La Beth va dibuixar un cor ben gran i ben lila a la làmina, i just al mig hi va enganxar l'última flor del seu arbre preferit. Va emmarcar-ho i ho va col·locar a la seva tauleta de nit.

- Ja et vaig dir jo que sempre et portaria al cor!

	1	2	3	4	5
S'adequa a la segona etapa d'Infantil.	☐	☐	☐	☐	☐
Compleix amb l'objectiu.	☐	☐	☐	☐	☐
El desenvolupament de la trama és correcte.	☐	☐	☐	☐	☐

Comentaris pàgina 14:

Annex 7: Formulari avaluacions

Sessió 3 - I5

1. Nom de l'infant

2. Gènere

- Nen
- Nena

3. Edat

- 5 anys
- 6 anys

4. Pregunta

	Nivell 3 (expert)	Nivell 2 (avançat)	Nivell 1 (aprenent)	Nivell 0 (novell)
Presta atenció durant la narració i mostra interès pel conte.	☐	☐	☐	☐
Entén la història explicada.	☐	☐	☐	☐
Formula preguntes/comentaris sobre el que s'està explicant.	☐	☐	☐	☐
Recorda i relaciona el que s'està explicant amb altres coneixements que ja té.	☐	☐	☐	☐
Mostra empatia amb els personatges de la història.	☐	☐	☐	☐
Aporta les seves idees i interpretacions sobre el que s'està explicant.	☐	☐	☐	☐
Identifica les emocions.	☐	☐	☐	☐

Annex 8: Gràfics biodades avaluacions infants I3

2. Gènere (0 punto)

[Más detalles](#)

● Nen	6
● Nena	6

3. Edat (0 punto)

[Más detalles](#)

 Información

● 3 anys	6
● 4 anys	6

Annex 9: Gràfics biodades avaluacions infants I4

2. Gènere (0 punto)

[Más detalles](#)

● Nen	3
● Nena	8

3. Edat (0 punto)

[Más detalles](#)

● 4 anys	6
● 5 anys	5

Annex 10: Gràfics biodades avaluacions infants I5

2. Gènere (0 punto)

[Más detalles](#)

● Nen	4
● Nena	7

3. Edat (0 punto)

[Más detalles](#)

● 5 anys	5
● 6 anys	6

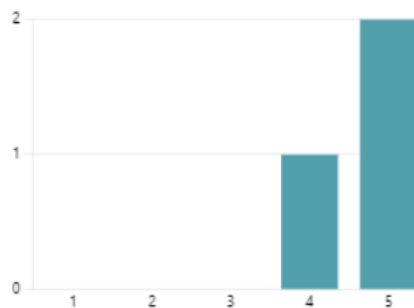

Annex 11: Respostes tutors qüestionari dirigit a les docents

2. És realista la proposta del conte? (0 punto)

[Más detalles](#)

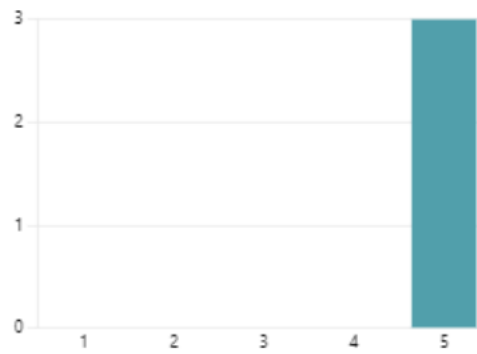
4.67
Clasificación promedio

3. El temps ha sigut l'adequat? (0 punto)

[Més detalls](#)

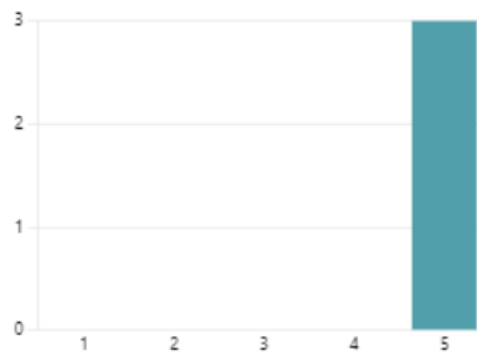
5.00
Clasificación promedio

4. Els materials utilitzats han estat els adequats? (0 punto)

[Més detalls](#)

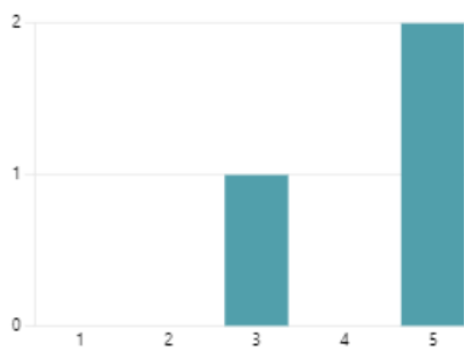
5.00
Clasificación promedio

5. Les preguntes guiades han creat debat? (0 punto)

[Més detalls](#)

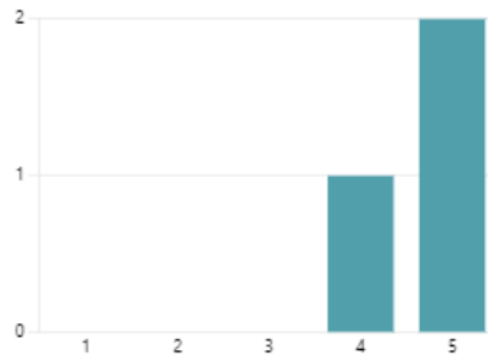
4.33
Clasificación promedio

6. S'han generat preguntes? (0 punto)

[Más detalles](#)

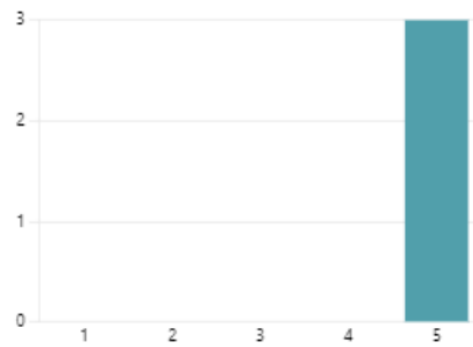
4.67
Clasificación promedio

7. L'expressió corporal ha estat la correcta? (0 punto)

[Más detalles](#)

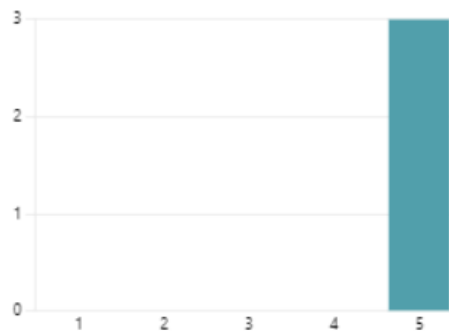
5.00
Clasificación promedio

8. El to de veu ha estat el correcte? (0 punto)

[Más detalles](#)

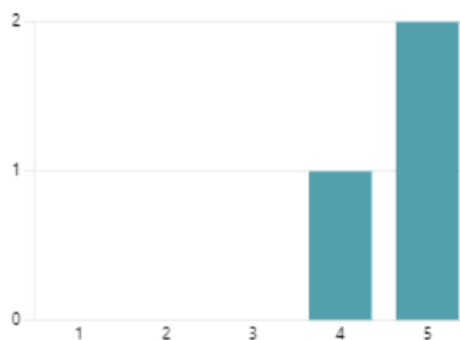
5.00
Clasificación promedio

9. És un recurs que podria ser útil? (0 punto)

[Más detalles](#)

4.67
Clasificación promedio

10. Comentaris/ propostes de millora:

3 Respuestas

ID ↑	Nombre	Respuestas
1	anonymous	Com a tutora d'I3 et diria que la proposta m'ha agradat molt i que la majoria d'infants han pogut gaudir d'ella. Per altra banda, hi ha nens als que els costa més entendre segons què. Igualment m'ha agradat molt que hagi anat afegint informació durant la lectura del llibre, ja que d'aquesta manera han anat podent entendre millor el que els deies. Et felicito i gràcies per la sessió, la vam gaudir molt!
2	anonymous	La sessió a I4 va ser genial! Tots els infants van empatitzar un munt amb la Beth i porten dies parlant-me del conte. Els va enganxar la història, ja fos pel contingut o per com la vas explicar (jo crec que una mica tot). Moltes gràcies Berta, ens va encantar poder compartir aquesta estona amb tu.
3	anonymous	Als nens de P5 els hi va agradar molt el conte. Vam poder fer un debat molt bonic sobre la mort i van entendre a la perfecció el significat del conte. Gràcies.